

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALECTEN

UNIVERSITEIT GENT
Vakgroep Nederlandse Taalkunde
Blandijnberg 2
9000 Gent

Vragenlijst 158
DECEMBER 2005

KAARTSPEL 2

Dialect van :(stad, dorp, gehucht, wijk),
.....(gemeente).....(prov.)

GESPROKEN DOOR :

Naam :
Geboorteplaats :
Geboortejaar :
Waar opgegroeid :
(vroeger) beroep :
In welke gemeente werd beroep uitgeoefend :
Dialect van moeder :
Dialect van vader :
Dialect van echtgeno(o)t(e) :
Ik ben naar school geweest tot jaar
Datum van invullen van vragenlijst :
Adres en telefoonnummer :
.....
.....

OPGETEKEND DOOR :

Naam :
Geboorteplaats :
Geboortejaar :
Dialect :
(vroeger) beroep :
Ik ben naar school geweest tot jaar.
Hoogste diploma :
Adres en telefoonnummer :
.....
.....

Beste medewerker/ster,

Deze vragenlijst moet dienen voor een dialectwoordenboek. Wilt u er dus zorg voor dragen dat u steeds woorden geeft die in uw dialect gebruikelijk waren of zijn. Tracht de dialectuitspraak zo goed mogelijk weer te geven. Maak u echter geen zorgen als dat soms moeilijk blijkt te zijn. Elke aanduiding, hoe onvolmaakt ook, is welkom.

Vul ook de eerste bladzijde (met naam, geboorteplaats enz.) zo nauwkeurig mogelijk in. Mogen we u vragen de vragenlijst in te vullen voor slechts één plaats en niet voor een hele streek? Na 'dialect van : ...' hoort de naam te staan van één bepaalde plaats van voor de gemeentefusies, niet de naam van een streek.

Vooraf:

Ruim 5 jaar geleden hebben studenten al eens een korte lijst over kaartspel verspreid onder onze informanten. Als u die vragenlijst toen hebt ingevuld, zult u misschien een en ander herkennen; enkele vragen van toen worden nu immers herhaald. Er zijn ondertussen veel nieuwe informanten bijgekomen en deze vragenlijst is uitgebreider dan de vorige. Daarom hebben wij besloten enkele algemene vragen van toen toch weer op te nemen in deze lijst. We hopen dat u het niet erg vindt deze vragen opnieuw te beantwoorden.

Deze vragenlijst moet onder andere dienen als aanvulling bij een licentiaatsverhandeling. Daarom vragen wij u om deze lijst binnen twee maanden aan ons terug te bezorgen.

KAARTSPEL ALGEMEEN

Hoe noemt u in uw dialect:

1. Een kaartspel?	
2. Met meerdere spelers samen een kaartspel spelen?	
3. Op je eentje een kaartspel spelen?	
4. Zich een tijdlang aan het kaartspel begeven (als u gaat manillen bijvoorbeeld), b.v. in het zinnetje: “Vanavond gaan we (een) ... kaarten”	
5. Een geheel van 52 kaarten, bestaande uit 13 kaarten van elke soort?	
6. Een spel van 32 kaarten, bestaande uit kaarten hoger dan 7?	
7. Gebruikt u soms een ander woord dan ‘kaart’ voor een kaart? Welk woord is dat dan?	
8. Dit symbool? ♦	
9. Dit symbool? ♣	
10. Dit symbool? ♥	
11. Dit symbool? ♠	

				
figuur 1	figuur 2	figuur 3	figuur 4	figuur 5

12. Figuur 1?	
13. Figuur 2?	
14. Figuur 3?	
15. Figuur 4?	
16. Figuur 5?	
17. Kent u een verzamelnaam voor de kaarten met een afbeelding op? Hoe zou u bijvoorbeeld verwijzen naar figuur 2, 3 en 4 samen?	
18. De combinatie heer-vrouw?	
19. Het door elkaar halen van de kaarten voor het delen zodat ze in een willekeurige volgorde zitten?	
20. Het afnemen van een aantal kaarten van het stapeltje en ze ernaast leggen?	
21. Het geven van een gelijk aantal kaarten?	
22. De persoon die dat doet?	
23. Verkeerd delen, waardoor er opnieuw gedeeld moet worden door dezelfde persoon?	
24. Verkeerd delen, waardoor het delen wordt doorgegeven aan de volgende speler?	
25. De gezamenlijke kaarten die een speler in de hand heeft?	
26. Uw partner?	
27. De tegenpartij?	

28. Een rondje in het kaartspel?	
29. De kaarten die in één rondgang gespeeld worden en waarop de winnaar dan recht heeft?	
30. Het opschrijven van de punten na een rondje?	
31. Het als eerste spelen van een kaart bij het begin van een rondje?	
32. Het gooien van een kaart van dezelfde soort als door de eerste speler van het rondje op tafel is gelegd? Bijvoorbeeld in het zinnetje: “De eerste speler is klaveren uitgekomen, dus als ge kunt, moet ge die...”	
33. Een hogere kaart gooien dan wat al aan kaarten van dezelfde soort op tafel ligt? Bijvoorbeeld in het zinnetje: “Ge zult er moeten ...”	
34. Als u van een bepaalde soort maar één enkele kaart heeft, wat zegt u dan van die kaart? Bijvoorbeeld: Ik heb de heer...; De heer zit...; Een... heer.	
35. Als u van een bepaalde soort geen enkele kaart heeft, wat zegt u dan van die soort? Bijvoorbeeld in het zinnetje: “Ik heb een ... van koekens”	
36. Als u van een bepaalde soort de aas hebt samen met nog een lage kaart (bijv. een 7), wat zegt u dan van die aas? Bijvoorbeeld: “De aas is...”	
37. Een soort of kleur die in een spel of rondje meer waard is dan de andere, omdat men er bijv. andere kaarten mee kan nemen?	
38. Hoe zegt u: troef bepalen?	
39. Een troefkaart gooien op kaarten van een andere soort of kleur, zodat u daardoor de slag kan binnenhalen?	
40. Een hogere troefkaart gooien op een slag die al gekocht was?	

41. Wat zegt u wanneer u, tijdens uw beurt een waardeloze kaart weggooit omdat u niet meer kan volgen of troeven?	
42. Kaarten die met de beeldzijde naar beneden op tafel liggen?	
43. Kaarten die met de beeldzijde naar boven op tafel liggen?	
44. Een stapeltje kaarten waarvan tijdens het spel bij toerbeurt kaarten worden afgenomen, of opgelegd?	
45. Hoe zegt u: een kaart van een stapeltje nemen?	
46. Wat zegt u wanneer u de tegenpartij een stok in de wielen wil steken, wil tegenwerken? Hoe noemt u ervoor zorgen dat de tegenpartij in een moeilijke situatie terechtkomt? Bijvoorbeeld in de zin “We gaan ze eens...” of omgekeerd, wanneer de tegenpartij u tegenwerkt “Ge zijt mij aan het ...”.	
47. Het totale bedrag, de totale inzet, gelijk aan de inzet van alle spelers samen?	
48. Geld inzetten, geld in de gezamenlijke ‘pot’ brengen?	
49. De inhoud van de ‘pot’ ontvangen?	

DE SPELERS

Hoe noemt u in uw dialect:

50. Een goede speler?	
51. Een slechte speler?	
52. Een listige speler?	
53. Een persoon die probeert vals te spelen?	
54. Lang aarzelen alvorens met een kaart voor de dag te komen?	

55. Een speler die aan de beurt is en erg lang zit te aarzelen, te wikken en te wegen alvorens met een kaart voor de dag te komen?	
56. Een speler die veel lawaai maakt tijdens het kaarten?	
57. Een speler die heel veel en lang kan kaarten, die bezig blijft zonder het beu te worden?	

VALSSPELEN

Hoe noemt u in uw dialect:

58. Valsspelen (in het kaartspel)?	
59. De kaarten zo schudden dat men vals kan spelen?	
60. Bij het delen de kaarten die onderaan zitten uitdelen in plaats van die bovenaan, zoals het hoort?	
61. Naar de onderkant van de pak kaarten kijken?	
62. Bij het afnemen slechts 1 kaart laten liggen?	
63. Niet de kleur spelen die wordt gevraagd, terwijl dit wel voorgeschreven is en men die kleur ook in de hand heeft?	
64. Gebaren maken naar je medespeler?	
65. Welke uitdrukking gebruikt u wanneer iemand een opgegooide kaart wil terugnemen om een andere in de plaats te leggen? Hoe zegt u dat dit niet mag?	

SPELEN

1. BIEDEN

Hoe noemt u in uw dialect:

66. Het spel waarbij de spelers een bepaald puntenaantal bieden (100, 110, 120,...) en de tegenspelers een eventueel tegenbod doen?	
---	--

67. Een deel van uw kaarten (bv. drie of vijf opeenvolgende kaarten) meedelen aan uw medespeler bij het eerste spelletje?	
68. 1 aas bij het bieden?	
69. 2 azen bij het bieden?	
70. 3 zotten en een aas bij het bieden?	
71. 3 kaarten van dezelfde soort die volgen op elkaar bij het bieden?	
72. 3 kaarten van dezelfde soort die volgen op elkaar waaronder de aas?	
73. 4 kaarten van dezelfde soort die volgen op elkaar?	
74. 4 kaarten van dezelfde soort die volgen op elkaar, waaronder de aas?	
75. 5 kaarten van dezelfde soort die volgen op elkaar?	
76. Wat zegt u wanneer u de zot of de 9 bezit van drie soorten (bv. van pijkens, koekens en hartens)?	
77. Wat zegt u wanneer u de zot of de 9 bezit van alle soorten?	
78. Een variant van het bieden waarbij elke speler slechts 1, 3 of 4 kaarten heeft?	
79. Het spel waarbij alle slagen gehaald moeten worden?	
80. Het spel waarbij alle slagen gehaald moeten worden en de kaarten bloot op tafel liggen?	
81. Hoger bieden dan een andere speler?	
82. Hoger bieden dan de kaarten die men in zijn hand heeft eigenlijk waard zijn?	

83. Te hoog bieden voor de kaarten die men in handen heeft en hierdoor het spel verliezen?	
84. Geen bieding doen en duidelijk maken dat men zich verder van bieden, of deelname aan het spel onthoudt?	

2. WIEZEN

Hoe noemt u in uw dialect:

85. Het kaartspel voor vier spelers, waarbij 2 tegen 2 of 1 tegen 3 gespeeld wordt? De partner wordt bepaald bij het begin van elk spel. Elke speler krijgt 13 kaarten. De deler draait bij het begin van het spel de laatste kaart om op tafel en bepaalt zo de troef.	
86. Een variant van het wiezen waarbij een speler een bepaalde troef biedt?	
87. Een bepaalde troef bieden?	
88. Ingaan op een bod en zo medespeler worden van de bieder?	
89. Alleen spelen en 9 slagen halen?	
90. Alleen spelen en een aantal slagen (6,7 of 8) halen in een bepaalde troefkleur?	
91. Alleen spelen en 13 slagen halen?	
92. Geen enkele slag halen als de kaarten gedekt zijn?	
93. Geen enkele slag halen als de kaarten bloot op tafel liggen?	
94. Geen enkele slag halen, nadat iedereen eerst één kaart heeft weggegooid?	
95. Alleen spelen en één slag halen?	

96. Wanneer een speler drie azen heeft, moet hij dit aankondigen. De speler met de vierde aas wordt zijn verplichte partner. Met welk woord kondigt de speker aan dat hij drie azen heeft?	
97. Soms kondigt men bij het begin van het spel aan dat men geen drie azen heeft. Met welk woord doet men dat?	
98. Een kaart afgeven en er een terugvragen om miserie te kunnen spelen?	
99. 7 kleine troefjes en een aas bezitten?	

3. MANILLEN

Hoe noemt u in uw dialect:

100. Het spel waarbij de 10 de hoogste kaart is? Het spel wordt met vier personen gespeeld, die kruisgewijs paren vormen.	
101. Eén beurt bij een kaartspel, die de spelers een aantal punten kan opleveren?	
102. Het aantal beurten dat gespeeld wordt tot de winnaar 101 (of 121) bereikt heeft?	
103. Een variant van manillen die met twee spelers gespeeld wordt?	
104. Zonder troef spelen?	
105. Bij het bepalen van de troef, gebruikt u dan speciale benamingen voor klaveren (vb: konijneneten)?	
106. Voor pijkens?	
107. Voor koekens?	
108. Voor hartens?	

109. Gebruikt u een speciale benaming voor de 10 van de kleur die troef is?	
110. Wat zegt u (achteraf) wanneer u veel troef in handen had?	
111. Wat zegt u wanneer u weinig troef in handen had?	
112. Als eerste speler van een rondje met een troefkaart voor de dag komen om de tegenpartij te verplichten haar troefkaarten uit te spelen?	
113. Als tegenpartij beslissen om mee te gaan met degene die troef heeft gemaakt?	
114. Op uw beurt nog eens meegaan met die tegenpartij die met uw troef is meegegaan?	
115. Tijdens het spel een hoge kaart achterhouden, in de hoop er later een slag mee te halen?	
116. Dezelfde soort uitkomen als in de vorige slag werd uitgekomen?	
117. Een spel waarbij men alle slagen haalt en dus 30 punten scoort? (of 60 als men zonder troef speelt)	
118. Een spel waarbij men alle slagen haalt en dus 60 punten scoort? (of 90 als men zonder troef speelt)	
119. Een ronde waarbij niemand punten krijgt omdat beide koppels evenveel punten behaalden?	
120. Alle 8 kaarten van dezelfde soort hebben, na het delen?	
121. Een signaal geven aan je medespeler wat hij moet gaan spelen, door een bepaalde kaart weg te gooien?	
122. Een signaal geven aan je medespeler dat hij pijkens moet spelen door een klavertje weg te gooien of dat hij koekes moet spelen door een hartje weg te gooien?	

123. Wanneer u zeker bent dat u en uw partner de slag zullen halen, een kaart weggooien die veel punten waard is?	
124. Wat zegt u bij deze handeling?	
125. Wanneer u een goede kaart verliest omdat ze bijvoorbeeld gekocht wordt, wat zegt u dan van die kaart. Bvb. in de zin: "Ik ben ze ..."	
126. Hoe noemt u 'zodanig aandachtig op het spel letten dat men weet waar de kaarten zitten'?	
127. Hoe noemt u een slag die weinig punten waard is?	
128. Hoe noemt u een klein troefje waarmee iemand een slag binnenhaalt?	
129. Hoe noemt u de combinatie aas en heer van dezelfde soort?	
130. Hoe noemt u de combinatie aas en vrouw van dezelfde soort?	
131. Wat zegt u als u na het delen van elke soort twee kaarten in uw hand hebt?	

4. ANDERE KAARTSPELEN

Kent u de volgende spelletjes?

132. Kent u het spel waarbij klaverenzot uit het spel gehaald wordt. Pijkenzot blijft in het spel. Als men aan de beurt is, moet men één kaart trekken uit de waaier van de speler die ervoor aan de beurt was. Wanneer men twee dezelfde kaarten van een kleur heeft (bvb. harten 2 en koeken 2) dan mag men die twee kaarten op tafel leggen. Het is de bedoeling dat men zo snel mogelijk al de kaarten kwijtspeelt en niet met pijkenzot achterblijft. Hoe noemt u dit spel? (<i>pijkezot jagen, pijkezot verjagen, zwartepieten, pijkezotten, ...</i>)

133.	Kent u een kaartspel met als doel een zo hoog mogelijk puntenaantal te bereiken, zonder de 21 te overschrijden? De plaatjeskaarten zijn 3 (heer), 2 (vrouw) en 1 (zot) punt(en) waard. De aas is 1 of 11 punten waard. De andere kaarten hebben hun normale puntwaarde. Dit spel wordt vaak voor geld gespeeld. Hoe noemt u dit kaartspel? (<i>21-en, ventjunen, ...</i>)	
134.	Hoe noemt u de speler die de inzet ontvangt en uitbetaalt?	
135.	Wat zegt u wanneer een speler meer dan 21 punten heeft verzameld?	
136.	Kent u het kaartspel dat enkel met de hoge kaarten gespeeld wordt, en waarbij de spelers moeten proberen een zo hoog mogelijke totaalwaarde in één kleur te verzamelen. De hoogst mogelijke score is 31. Zodra een speler deze score heeft bereikt, zegt hij "eenendertig" of klopt hij op de tafel en legt zijn 3 kaarten open. Zo ja, hoe noemt u het? (<i>31-en, ...</i>)	
137.	Wat zegt u bij dit spel als u duidelijk wil maken dat u genoeg punten denkt te hebben en geen kaart meer wil trekken?	
138.	Hoe noemt u nog één ronde meespelen, zonder dat men geld moet inzetten, omdat men zonder zit?	
139.	Hoe noemt u bij dit spel de eerste persoon die zonder geld zit?	
140.	Kent u het spel "ramien" of "50 leggen"? Zo ja, hoe noemt u dit spel in uw dialect?	
141.	Hoe noemt u bij dit spel de kaarten die op tafel liggen, verder aanvullen met uw eigen kaarten?	
142.	Kent u het spel "boeren"? Zo ja, hoe noemt u dit spel in uw dialect? Kunt u eventueel kort de spelregels bijvoegen, eventueel op een apart blad (+ eventueel de dialectnamen die gebruikt worden).	

143. Kent u het kaartspel dat met 2, 3, of 4 spelers gespeeld wordt, met de hoge kaarten. Iedere speler doet een inzet in de pot. De deler geeft aan elke speler drie kaarten. Wie drie gelijke kaarten in handen heeft, zoals 3 heren of 3 tieners, heeft recht op de inhoud van de pot. (*piketten, ...*)

144. Kent u een variant van bovenstaand spel ?

145. Kent u een kaartspel dat wordt gespeeld met 52 kaarten en vier spelers. In het 1e spel is het de bedoeling geen harten te halen; in het 2e spel gaat het erom zo weinig mogelijk slagen te halen; voor het 3e spel speelt men om zo weinig mogelijk vrouwen; in het 4e spel is het de bedoeling om de zevende en de laatste slag niet te halen; in het 5e spel krijgt degene die de hartenheer moet nemen in een slag 10 strafpunten. Vanaf dan deelt elke speler om beurt één keer; degene die deelt kiest de troef en het gaat erom zoveel mogelijk slagen te halen. Elke slag is 1 pluspunt waard. Winnaar is diegene na de vier deelbeurten het minst strafpunten over heeft. (*kingen, ...*).

146. Kent u een eenvoudig kaartspel dat met twee gespeeld wordt. De kaarten worden gelijk verdeeld over de twee spelers. De spelers leggen telkens tegelijkertijd de bovenste kaart van hun stapel bloot op tafel. Wie de hoogste kaart heeft, krijgt de kaart van de tegenspeler. Wie op het einde geen enkele kaart overhoudt, is verloren. Het spel wordt vaak door en met kinderen gespeeld. (*broek af, broek van 't gat, ...*)

147. Kent u het spel met hoge kaarten, waarbij bij de verdeling iedere speler er 8 ontvangt. Een complete wedstrijd bestaat uit 16 spelen. Bij aanvang van ieder spel wordt een troefkleur bepaald, meestal door een kaart van de niet gebruikte stapel om te draaien. Tijdens het eerste spel is de troefkleur altijd klaveren. Als een speler "speelt", dan hoeft de volgende speler niets meer te zeggen. Als iemand speelt, gaat hij ervan uit dat hij samen met zijn partner meer dan de helft van het aantal punten in dat spel zal behalen. De twee andere spelers zullen dit proberen te verhinderen. Hoe noemt u dit spel in uw dialect? (*klaverjassen, belotten, ...*)

148. Kent u het spel "zevenen"? Zo ja, hoe noemt u dit spel in uw dialect? Kunt u eventueel kort de spelregels bijvoegen, eventueel op een apart blad?

149.	De kaarten bij het bovenstaande spel hebben een puntenwaarde: bij de troefkaarten is de waarde hoger dan bij de drie andere kleuren. Heeft troef negen een speciale naam?	
150.	Heeft troef zot een speciale naam?	
151.	Kent u nog andere benamingen bij dit spel en wat betekenen ze?	
152.	Hoe noemt u het kaartspel waarbij men als eerste alle kaarten probeert kwijt te spelen. De eerste speler noemt de kleur/soort waarin wordt gespeeld. De spelers leggen om de beurt een kaart af. Een kaart wordt altijd met de achterkant boven neergelegd op een aflegstapel. Een speler kan in plaats van een kaart uit te spelen, de vorige speler uitdagen door te zeggen: "je liegt!". Wanneer de vorige speler niet gelogen heeft, moet de uitdager de hele stapel in zijn hand nemen. Wanneer de vorige speler wel gelogen heeft, moet hij de hele aflegstapel in zijn hand erbij nemen. (<i>liegen, ...</i>)	
153.	Hoe noemt u het kaartspel waarbij men als eerste alle kaarten probeert kwijt te spelen. Alle spelers krijgen een gelijk aantal kaarten en leggen om de beurt een kaart af die qua waarde of kleur gelijk is aan de bovenste kaart van de aflegstapel. Wanneer een speler niet kan spelen, moet hij een kaart van de trekstapel nemen. Als de getrokken kaart wel gespeeld kan worden, mag hij ze afleggen. Enkele kaarten hebben een bijzondere functie, zoals de 2 (de volgende speler pakt 2 kaarten van de trekstapel), de 7 (de speler mag nog een kaart weggooien), enzovoort. Een speler die zijn op één na laatste kaart weggooit, moet dit aan de andere spelers "melden" door op de tafel te kloppen. (<i>pesten, mensen kloten, ...</i>)	
154.	Hoe noemt u het melden (door te kloppen) dat men maar één kaart meer op de hand heeft?	
155.	Hoe noemt u het kaartspel dat men in zijn eentje speelt. De kaarten moeten per kleur in de juiste volgorde worden gelegd: A, 2, 3 enz. Als dat is gebeurd, is het spel afgelopen. (<i>patience, solitaire, 52-en,...</i>)	